

דף טו

'תקרה שאין עליה מעויבת... בביטול תקרת קא מיפלגי'. לפרש"י תוס' ורוז"ה מדובר בתקרה של נסרים בני ארבעה טפחים. ולפי מסכתת הסוגיא יוצא שהדין זהה קל יותר מדין מסכך בנסרים שבמשנה הקודמת, שאפילו שמואל הפטול בנסרים רחבים ארבעה בין לרבי יהודה בין לרב מאיר, כאן מודה שלא גورو [לרבי יהודה אליבא בית הילל] מפני שמקפק את התקרה והרי רואים שהוא בקי בדיון תעשה ולא מן העשו'.

�הרמ"ז (במלחמות ה) חולק על פירוש זה, ולדבריו אין קולא בתקרה מבנדים [ואין סברה לומר שעיל ידי פקפק יכשירו תקרת רחבים ואילו היה ניתן הנסרים מתחילה לשם סכך – פטולה]. ועוד, הלא הנכנים והיויצאים אינם יודעים אם פקפק אם לאו], אלא להפוך, משנתנו מדברת בנסרים הקרים לסיכון מלכתחילה, ואף על פי כן סובר רבי מאיר להחמיר בתקרה [אף בנסרים רחבים ארבעה, שאילו היה מסכך בהם מתחילה היה כשר לדעת רב], כיוון שהיא שימושה בתחום ביתו, גورو שמא יאמרו אנשים תקרה כשרה כשם נראית דעת הרמ"ס (סוכה ה,ח). וע"ע באבי עורי (סוכה ה,ז) בבאור שיטת הראשונים.

'תקרה שאין עליה מעויבת... מפקפק או נוטל אחת מבינתי' – והשאר כשר בסכך. ומשמעותו מכאן שדבר תלוש שהיברו לבניין, כגון קורות הבטים המוחברים לכוטלי הבית – כשרים לסכך (תרומות הדשן פט. הובא בב"י טוס' י' טרכו ובמגן אברהם תרכט סק"א).

א. כן גם הובא במשנ"ב (תרכט סקל"ז). וע' בשער היזון (תרל"ג סק"ז) שכתב עפ"י התוס' ור"ן שלא יקבע הנסרים של הסכך במסמורים שהרי זה קבוע. וצריך לפחות שכוננו לקבע במוחדר באופן שלא ייכנסו גשמי. ב. נראה שגם גם כוונת הראה בחדושיו זו: שהיבור הנסרים בשיפודין של ברoil אין פוטל.

צ'ルド יהודה אמר רב דאמר סוכה בחיצין זכריהם כשרה בנקבות פטולה ולא גור וזכרם אטו נקבותanca נמי לא נגור נסרים משופין אטו כלים. ואם תאמר מאי קושיא, שמא רב שהசביר היינו משום שפסק רבי יהודה שמסככים בנסרים ואין גורם גורת כלים? ויש לומר לפי שככל הוא בכל מקום הלכה רבי מאיר בגזרותיו, ואם כן היה לו לפסק רבי מאיר. [אםنم לפי מה שהסבירו שנחלקו בגורת תקרה, כתבו התוס' ועוד שהלכה רבי יהודה, והיינו משום שלא נחלקו אליבא דנפישיהו אלא בדברי בית הילל ובית שマイ, וזה אינו בכלל 'גזרותיו' של רבי מאיר (וכ"כ הפני-יהושע), אך לפי רבי יהונן היה גורה חדשה משום כלים, ובזה צריך לפסוק רבי מאיר] (עפ"י רעך"א).

'המקרה סוכתו בשיפודין או בארכות המטה, אם יש ריח ביןיהן כמותן כשרה'. גם לפי הידועות האוסרות להעמיד הסכך בדבר המקובל טומאה, כאן מותר להניח סכך על השיפודים, שהרי טעם אסור 'מעמיד' הוא משום חשת שמא יסכך בדבר הפטול עצמו, אבל כאן כיוון שלא התיירו לו אלא אם נתן עליהם סכך כשר, שוב אין לגוזר שמא יסכך בשיפודין (עפ"י מגן אברהם תרכט סק"ט).

הכוונה להלך בין כל מקום שמעמיד בדבר המקובל טומאה שיתכן ויטה להשוב שכור לסכך בו, ובין כאן שניכר מעשי שיודיע ההלכה שאין השיפודין כשרים, מכך שמלא פסל בכל הריחו שביניהם. וע' דוגמאות נוספת לבינן זה – אופנים שניכר שיודיע ההלכה ובא לתיקן הכחsher, שלא גورو בהם – בשווי' בא ר' יצחק יא ובמספר מנתה שלמה כב,א.

(ע"ב) 'סכמה בבלאי כלים פסוליה'. אף על פי שמדובר כאן שכלי שנשבר אין ממכבים בו מגורה דרבנן, אין הדבר אמרו בכל פסולין סכך, שהרי אמרו (לעיל יג:) הגי צריפי دائרכני כיון שהותרה ראשית מעדרנים שלחן כשרים, הגם שקדום שהותרה היו פסולים. וכן במשנתנו מבואר (לפרש"י ותוס') שתורתה נסרים רחבים ארבעה, כיון שעשה בהם מעשה שמרה שהוא בקי בדין תעשה ולא מן העשי, והועל לסלך בכך את הפסול מעיליהם.

ומבוואר מזה שモתר לסכך במיני נסרים דקים (הקרויים 'פלפונים') שבאו מנזרים רחבים ארבעה. וכן אוטם שהיו מוחברים בתקורת הבית והסירן – מותר לסכך בהם (עפ"י ש"ת אבני גור א"ח תעג; הר צבי). א. עוד הורה בהר צבי: בשעת הדחק יש להזכיר אפילו אוטם פלפונים הנעשים מתיבות ושתאר כלים, כיון שעשאים לשם סיכון וגם אין ניכר עלייהם שבאו מכלל המקביל טומאה, אינם בכלל פסול 'בלאי כלים'. ע"ש מלטה בטעמא. ובספר מנחת שלמה (כב) התייר לעשות אף לכתיחילה. ובעירוך השלון (תרכחת) כתוב להתייר כל שעשה בכונה לסייעו, ולא חילק אם ניכר עליהם שבאו מכלים אם לאו [אולם נראה שמסתימת דברי הר' י"ף בסוף הפרק, וכ"כ ורמב"ם, לגבי הסרת השפה סבב המודgzל, משמע שאפילו עשו כן לשם סיכון פסולן]. ע"ע מרוחשת ח"א יט.

ב. במנחת שלמה שם צדד לומר שלפי הטעם שכתב הרמב"ם (סוכה ה, ב) שאין ממכבים בשברים ובבלאים, שמא יסכך בשברים שעדיין לא טהורו, לפי"ז מסתבר שבסוג שבירה כו' שכבר ניכר בשבר שבא מכל', אין לגוזר בהם אטו שבירה שאינה מטהורתה. ושוב חזור וכתב שאפשר לומר כיון שהוא עצמוני יודע שהוא פעם כל', יש לחוש שם נתיר לו לסכך בהם יבוא לסכך בכלים שלמים [מלבד אם יודע בעצמו שברים לשם סכך, כנ"ל]. ונראה להוכיח כן, שוג'ה לא ניכר עלייהם – פסולין, שהרי אמרו בסמוך מטלניות שאין בהם שלש על שלש פסולות, וכתבו התוס' (בשביתתו כו.) שם לא בא מוגדר גדול – כשרות לסיכון. והרי בסתמא אין ניכר במטלנית אם בא מוגדר גדול אם לאו, ואעפ"כ פסולה.

דף טז

'מטה מטמאת חבילה ומטהרת חבילה'. רשי' ותוס' מפרשים 'חביבה' – כשהיא בשלמותה. ואולם רבנו תם (בספר הישר, זח) מפרש שהמטה שליהם היה עשויה שתי חבילות; קזרה ושתי כרעים ועוד ארכוה אחת מחוברת עמהם – זהה חביבה אחת, וכן השניה. וחכמים אומרים: אברים – כי היו רגילים לעתים לפרא את החביבה, ולכן אף ארכוה ושתי כרעים [ללא הקצרה] או קזרה ושתי כרעים מוקבלים טומאה. מסתבר לכואורה שלא נחלקו חכמים אלא בכונן מטה שבאופן רגיל היא מהוברת כולה, אבל כלים שיש להם חלקים חילופיים, כגון מטבחנה שימושיים בה פעים עם סכין מסוימים ופעמים עם סכין אחר וכך' – הכל מודים שהסכינים עומדים בפני עצמם ואין נחברים כשבורי כלים. ולפי זה אפשר להטביל כל סכין בנפרד ואין צורך להרכיבו עם המכוונה כדי להטבilo [ובספר טבילה כלים י"ז לא כתוב כן]. וצריך בירור.

'אבל אם יש שם חלל טפה במשך שבעה הרי זה סוכה'. מפשטות דברי רשי' משמע אפילו החלל לא נעשה לשם צל. והריטב"א הקשה על כך שאם כן הרי זה 'מן העשי', ולכן כתוב שהנחיה החלל לשם צל.

וכן דעת רבו, הראה". וכן כתוב הרמב"ם (סוכה ה, ט) ועוד הראשונים. וכן פסק בשלהן עורך (תרלה).

א. יש לבאר מזו לשם צל' בחלל טפה. ונראה (וכ"ט ברמב"ם סוכה ה, ט) הכוונה שעשה הגdish מתחילה לשם סוכה מועתדת לשחיתתו, והשאיר בה חלל טפה. אבל ללא חלל עפ"י שtaggedis לשם סוכה, שהרי אין שם 'סכך' עליו ללא חלל.

ב. הר' י"ף כתוב: חוטט בגדייש לשם סוכה. ומסתימת כל שאר פוסקים נראה שכח חיטטה כשרה. וצ"ג (עפ"י באור הלכה תרלה ד"ה וחתט). ויש שכתבו לבאר דברי הר' י"ף עפ"י רשי', כיון שההגריש וחללו לא געשו מתחילה לשם צל, لكن צריך שחיתטה תהא לשם צל או לשם סוכה. עפ"י שפת אמת והר צבי. וצ"ב.

טפחים. ע' הילכות שלמה ד, ח). ויש שכתבו להתיימר [לפי מה שאנו נוקטים ה彷ם על צדיהם פסולה] שאין לישב תחתיו אלא דין כדופן עקומה (עפ"י מהרש"א; חדש בית מאיר; חמץ משה. וכן חך המשנ"ב [תרכט סק"ז ובעה"צ]. ע' גם תולב סק"ז ובעה"צ) לאסור).

דף טו

כג. א. הבא לישב תחת תקרה שאין עליה מעויבה – מה יעשה להכירה לפסוכה?

ב. המקורה סוכתו בשיפורדים או בארכות המטה – באיזה אופן יכולה סוכתו להיות כשרה?

ג. סככה בבלאי כלים מהו?

א. תקרת נסדים (וחותמים מארבעה טפחים. רשי' והוס') שאין עליה מעויבה (= עperf, טיט); לדברי רבי יהודה בית שמאי אוסרים עperf"י שיפנקם לשם סוכה, אא"כ גוטל אחת מבינתים ומסכך ביניהם בסכך כשר. [ולදעת האומרים סכך פסול פסול בארכבה טפחים, אין כשרה אלא אם ישCSI'ור הקשר סוכה של סכך כשר ללא נסר מפקוק, וכן ארבע אמות מהדרפנה עד אילין]. בית הלל אומרים: או מפקק או גוטל אחת מבינתים (שבאחד מלאו כבר יש CSI'ה בהקשר, אבל بلا מעשה – פסול, שהרי אין זו 'סוכה' אלא ביתו של כל השנה והוא).

ורבי מאיר אמר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה אלא הכל מודים שנוטל אחת מבינתים ואין מועיל פקפק.

א. מבואר בגמרא (כפרשי' תוס' ועוד) שאפילו לשותואל שפסל בנסדים ורחים ארבעה אף לדברי

יהודא, כאן שהתקרה קיימת והוא עושה מעשה להכשר, סובר רבי יהודה שכשר שחררי מוכיה

שבקי בהלכה זו, ואין זה כמסכך מתחילה בנסדים. וכן הלכה (עפ"י רוז' ועוד).

ואילו הרמב"ן מפרש הסוגיא אחרת, ולפירושו לרבי מאיר גורו אפילו בשאן הנסדים ורחים

ארבעה כיון שימושה כתקרה, ויבאו לומר תקרה כשרה לסכך לא פקפק. ולפי פירוש זה,

אין התר לששותואל בנסדים ורחים ארבעה הגם שמקפק. וכן דעת הרמב"ם (סוכה ה, ח).

ב. משמע מדברי הראב"ד (ב השגות על המאור) שלרבי מאיר אם פקפק ולא גוטל אחת מבינתים –

פסולה מדאוריתא משום תעשה ולאמן העשו. ובשאר ראשונים אין נראה כן, אלא פסולה

משום גורת תקרה.

ב. המקורה סוכתו בשיפורדים או בארכות המטה [אם אין מקובלם טומאה כתע] – אם יש ריח ביןיהם כמהותם, ונוטן שם סכך כשר – כשרה. ואם לאו – פסולה.

לדעת רב פפא שמתיר בפרקן כעומד, די ברוחם השווים בפרקן לגודל השיפורדים [בחנחה שאפשר לצמצם. עתס']. ולרב הונא בריה דרב יהושע שאסר בפרקן כעומד, צרך שיעידיף הקשר על הפסול, או אפילו

במצמצם אמר רבא: אם היו נתונים שתי – נוטן את הסכך הקשר ערבית, ערבית – נוטנו שתי.

א. כ"ה לפרש". וכן כתב המאור בדעת הר"ה, שכיוון שללהכה פרוץ כעומד מותר, מתרפרשות

משנתנו כפשתה ואין צרך להעדיף.

ואולם לפירוש התוס', אפילו לדעת המתיר פרוץ כעומד הצריכו להעדיף את הסכך הקשר, שיעלה מעל צדי השיפורדים, שאם איןו כן הלא אי אפשר לצמצם למלאות את הרוחם במלאם

ונמצא שהפסול מרובה (וכ"ד הרמב"ם הראב"ד והרא"ש). ולרבא אין העדפה מעילה, שהוא לא ישים

לב ולא יעדיף, אלא הצריכו שתין ערבית על שתי שאו ודאי אי אפשר שלא הרבה.

ב. מדובר בשיפורדים וארוכות שאינם רחבים ארבעה, אבל רחבים ארבעה אסור לשין תחתם וייש דעתות שהסוכה כולה פסולה (cordhalon). ויש אומרים שאף ברחבים שלשה אסור לשין תחתם (ר"ג).

ג. סכחה בבלאי כלים, כגון מטלניות שבאו מבגד גדול. ר"י שאין בהם שלוש על שלוש אצבעות, וכן ארוכות המטה שאינן מקבלות טומאה כתע, וכן שירוי מחלות של שיפה וגמי – אין מסככים בהם, גרו בהם חכמים מפני שבאו מכל המשקוף טומאה. כן אמר רביامي בר טבומי וסיעו והבריתא.

א. מטלניות פחות משלש על שלש, שלא באו מבגד גדול – אם מלתחלת לא הייתה בדעתו לאורוג יותר – מקבלות טומאה, ואם בדעתו לאורוג יותר – אינם מקבלות טומאה ומסככים בהם. (עפ"י Tos' שבת כו ס"א).

ב. 'פלפונים' שעשאים מרוגזים וכליים לשם סכך, ואין ניכר עליהם שבאו מכלים, נראה שיש להתרים לסיכון (עפ"י הר צבי [בשעת הדחק], מנוחת שלמה כב,א [אף לכתיחילה]. וכתב שכן המנהג בירושלים – הליכות שלמה ח.ג). ובערוך השלחן (תרכט.ח) משמע שמתיר אפילו ניכר עליהם שבאו מכלים, כיוון שמתחלת שברים מהכלים בשביב סכך.

ג. כלים שאינם טמאים אלא מדרבנן, כנסנברו מותר לסכך בהם (כן נקט בסברה השפט-امت להלן כ: ע"ש), וכן כתב המשנ"ב תרכט סק"ה. ובמנחת שלמה (כב,ב) הקשה סתירה מדברי המשנ"ב בסק"י. והעליה שם להלבה שיש לנוקט להקל בדבר, וכל שכן להעמיד את הסכך בהם שנראה ודאי שאין להחמיר. וע' גם אבני נזר תעג).

דף טו – טז

כח. האם מטה מטמאת ומתרת אברים או בחבילה בלבד?

מטה – מטמאת חבילה (– כshallika מרכיבים יהדי) ומתרת חבילה. דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: מטמאת אברים ומתרת אברים. ופירש רב חנן בשם רב: אברות ושותי כרעים או בקצרה ושותי כרעים, שרואיה לשמש כמטה על ידי הסמכתה לקיר [וכדעת רב נחמי, אבל לחכמים (כלים י"ה) אברות ושותי כרעיה טהורה. עפ"י Tos' וראב"ר היל' כלים כו,ג. ולודעת הרמב"ם אפשר שלא נחלקו החכמים בדבר. ע' כס"מ].

א. מדובר במטה של אדם אחד והוא עומדת לחתיבור, אבל אם אבד מקצתה או שהיא של שני בני אדם – לדברי הכל טהורה (תוס', על פי משנה כלים). ובמקום אחר כתבו התוס' (ברכות נ:) שמדובר במטה שההדריות יכול להחזרה.

יש מי שソבור שאם בדעתו להחזרה, אפילו לרבי אליעזר מטמא לאברים. לא נחלקו אלא כשאין בדעתו להחזרה [אבל רואיה לך, כאמור] (עפ"י מהרש"ל, מבואר קרני ראמ').

ב. כרע אחד, עפ"י שאינו טמא כשהוא מפוך, לאחר שהיברו למיטה טהורה (תוס'). ויש שתמהו הרי לא מצינו שגורו על טומאה ישנה אלא בכלי מטבח. ובחו"א (כלים טו,ה) פירש שאין זו גורת טומאה ישנה אלא מן הדין הוא. וברמב"ם (כלים כו,יב) מבואר שאנו חוזר לטומאותו והישנה.

ג. לפי שיטת התוספתא, כך פירושה של מחלוקת רבי אליעזר וחכמים: לר"א כרע שפירש מן המטה ומוחבר לצלע הקצרה – חיבורו הוא ונטמאת הקצרה עמו, ומטבילים כשם מוחברים. ولחכמים אינם חיבור ולא נטמאת הקצרה עמו [ואף הכרע כשהוא לבדו מקבל טומאה. כן כתוב מהרש"א. ורש"ש פקפק בדבר], וצריך להטביל הכרע כשהוא נפרד, משום חיציצה (עפ"י Tos').